

kártérítési kövefeléssé — alperes a kereset teljes elutasítását kérte s alaptalan bizonyítási indítványával a per befejezését is nagymértékben elhuzta.

Ezzel az ítélettel szemben a IV. tanács által hozott 3472 1923. sz. ítélet a zsákok természetben való visszaadását igénylő folperest teljes mértékben helyesen perlekedőnek tekintette, mert ezen ítélet szerint a természetben való visszaadásra irányuló kereseti kérelemben, mint nagyobbban, a zsákok egyenértékének valorizálása iránti kérelem is bennfoglaltatik s ezért nem volt akadályja sem annak, hogy ezen érték valorizálva állapíttassék meg, sem pedig, hogy alperes az összes költségben marasztaltassék.

F. P.

A vasuti joggyakorlat. Amely hosszú ideig mereven elzárkózott a valorizáció gondolatának recipiálásától, ma már nem tud szembehelyezkedni a valorizációban jelentkező igazságok lassan, de ellenállhatatlanul ható erejével. A Curia még a legujabb időkig az 1923 évi XXXIX. t.-c.-re hivatkozással következetesen megtagadta a vasut elleni kártérítési követelés valorizációját. Ezért jelentős állomás a felértékelés felé vezető uton a IV. tanács elvi érveléssel dekalált újabb álláspontja, amely szerint „az 1923. XXXIX. t.-c. csak az adott gazdasági viszonyok között szükségesnek mutatkozott kamatkárpótlás rendezését célozta, a vasut tartozásait, illetően e keretben tett különleges rendelkezés nem érintheti a Vüsz. 95. §-án alapuló felelősségből folyó kártérítési kötelezettséget“ (6362/1924—6682/1924. sz. ítéletek).

A megtámadhatatlannak tartott törvényes akadály elhárítása azonban nem nyitotta még meg a zsilipeket. A jog egyéb területén nem ismert, vagy a valorizáció öskorából kisértő további megszorítások emelnek akadályokat a valorizációs gyakorlat egészséges expanziója elé. A fuvarozás közben elveszett, vagy megsérült áru értékét a gyakorlat elvileg ma is csak akkor valorizálja, ha „a kártérítési kötelezettség már a kár felmerülte idején kétségtelen volt, a vasutat az egyszerű késedelmet meghaladó vétkekesség terheli és ha az elvesztett ingóságokat a károsult annak idején, igazolt vagyontalansága miatt nem pótolhatta“.. (P. IV. 6682/1924.)

A kártérítési kötelezettség kétséges voltát valószínűsíti az, hogy alperes a perben ténybeli alappal jogosan védekezett és az okozott kár mennyisége csak az eljárás során világosodott ki: fizetési késedelme vétkesnek nem tekinthető — valorizáció nincs. (P. IV. 2572/1924.) — A valorizáció kezdőpontja egybeesik a fenti gondolatmenet mérlegén jelzett vétkekesség válás időpontjával. A P. VII. 863/1924. sz. ítélet a tanács állandó gyakorlataként valorizált a fellebbezési ítélet időpontjától kezdődően „mert ezen ítélet hozatal közvetlenül megelőzően lefolytatott szakértői bizonyítás alapján meghozott ítéletből a kár mibenlétéről, s a kártérítés összegéről (alperesnek) már volt tudomása és ebben az ítéleti rendelkezésben meg is nyugodott, fizetési kötelezettségének azonban ennek dacára eleget nem tett“.

A vétkekesség, mint a valorizáció feltétele, a fogalmak konstrukciójának deplacementje következtében más jogterületen is szerepel. Pedig a

pénzromlás pusztá ténye fakasztja ki a valorizációs kötelmet amint, hogy a felértékelés soha sem fogható fel mint subjektív vétkesség következménye: ezért a vétkességi jogalapra épített valorizációs rendszer léptenyomon megütközik fogalmi berendezésének fogytékosságába.

Különösen szembeszökő a vétkességi elv merevsége a vasúti gyakorlatban, hol a culpa speciális mérlegelése következményeként bíróságaink az esetek többségében továbbra is megtagadják a valorizációt és ezzel a kártérítést megfosztják restitációs jelentőségétől.

Megállapította a bíróság például, hogy a vasutat nem terheli az egyszerű fizetési késedelmet meghaladó vétkesség, ha a benyújtott kárfelszólamlás elintézésére a feladáskori értéknek megfelelő fizetés teljesítéséig csupán öt hónap telt el. Ez esetben a korona értéksökkenésének veszélye a vasutnak fel nem róható (P. IV. 3419/1924.). Ez álláspontból az következne, hogy ha a vasut a felszólalást lényegesen hosszabb időn keresztül sem intézné el, ugy a valorizáció előfeltételei beállanak. A VII. tanács mégis vétkességet még akkor sem látott, mikor alperes a nyomban bejelentett igényt az áru elvesztésétől számított 23 hónap eltelte után intézte el és ezt a késedelmet sem igazolta. (P. VII. 4421/1924.)

A P. IV. 6682/1924. sz. ítélet harmadik feltétele („csak akkor valorizál, ha az előbbi feltételeken túl az elvesztett ingóságokat a károsult annak idején igazolt vagyontalansága miatt nem pótolhatta“) azt jelenti, hogy a károsult — akivel szemben a mai viszonyok között teljesen indokolatlanul emelkedik a „vagyonosság vélelme“ — köteles a saját, relatív jó pénzén a kárt pótolni, fennmaradván joga, hogy az erre kiadott pénzt visszaperelje, természetesen valorizálatlanul. Tehát kétszer károsodik: először az elvesztés okozta kára folytán, másodsor mikor jogvesztés terhe mellett fedezni köteles és fedezeti költségeinek újabb 90%-át vesztí el.

Bár a vétkességi priusztól, mint elméleti alaptól nem tud szabadulni, azzal, hogy az előbb említett pótfeltételektől eltekint és hogy már a culpa levist is megragadja, haladást jelent a P. IV. 6100/1924. sz. ítélet. Vétkességet állapít meg már azon az alapon, hogy a pótolhatta) gépek gyártásával foglalkozván, a felperes gézekéjének megsérüléséből származó kár összegét a per megindítása előtt is minden nehézség nélkül megállapíthatta. A valorizáció mértéke tekintetében ugy határoz, hogy alperés az időközi koronaromlást csak felerészben köteles viselni: „mert az államvasutat terhelő nagyszámu kártérítési követelés teljes felértékelése ezen közérdekű intézmény anyagi romlására vezethetne“. A valorizáció mértékének a méltányosság mérlegén való ílyetén megállapítása sokkal helyesebb és a fogalmak tisztasága szempontjából is szerencsésebb, mint azok a konstrukciók, amelyek cenzuraidőpontok lejárati nap, tudomásulvétel, általában vétkesséválás kezdőpontja stb.- önkényesen kezelt formulák alapján csökkentik a valorizációt, amelynek határok közé szorítása szükséges, de a határokat éppen csak a jóhíszemű forgalom érdekei és a méltányosság szabhatják meg.

Negyven százalékg valorizál a perindítás késedelme (?) miatt a P. V. 6682/1924. sz. ítélet, viszont teljes mértékben valorizál a P. IV. 6362/1924. sz. határozat azon megállapítás kapcsán, hogy „alperest a kereseti pod-

gyász elvesztésében vétkes gondatlanság terheli és hogy a károsult sem az elveszéskor, sem azóta nem volt abban a helyzetben, hogy a veszteséget a neki járó kártérítés szolgáltatása hiányában pótolja". V. I.

A kérdezési kötelezettség megsértése. Elég sűrű jelenség, hogy a bírói ítéletek a per sorsát olyan fordulóponton döntik el, amelyet a felek perbeli tárgyalásaik során alig érintettek. Amíg a pervita és az ítéleti állásfoglalás csak annyiban tér el, hogy a bíró judiciuma más pontra helyezi a lényegyet, mint a peres felek hitték, addig a feleket meglepetésszerűen érintő ítélezés körül hiba nincs. De sokszor a bírónak idegen pályákon való haladása tényleg meglepetés a felek számára, akik pro és contra és pedig akár a tényállásnak szükségessé vált kiegészítése ügyében, akár a szorosabb értelemben vett jogi előterjesztéseikkel adások maradtak, noha ezt megtették volna, ha tudnának arról, hogy mit tekint a bíróság a vita tengelyének. Bizonyos, hogy a bíróság a pervita alatt nem közli előre döntését a felekkel, de nincs sem jogi, sem pszichológiai akadálya annak, hogy a bíróság felhívja a felek figyelmét a tényállás olyan, a felek által elhanyagolt részletének fontosságára, amelyre a bíróság döntését alapítani szándékozik. Sőt a Pp. 225. §-a ezt a tisztázást a bíró pervezetési kötelezettségévé teszi. Ha a bíróság a jogvitától különálló, szinte a jogvitán kívül esett területen kereste a döntést, anélkül, hogy a feleket a vonatkozó tényállás felderítésére, esetleg a bíróság nézete szerint fontos bizonyíték előterjesztésére felhívta volna, ezzel a bíró megsértette a Pp. 225. §-át. A kérdezési, vagy Magyar nyelven szólva, felderítési kötelezettség megsértését Magyar is felülvizsgálati oknak tartja (Magyar polgári perjog 713. l.) és Kovács Marcell kommentárja is ezen az állásponton van és a gyakorlat illusztrálásául a jegyzetirovatban hivatkozik is — a Reichsgericht döntésére. (A polgári perrendtartás magyarázata 225. §. 324. l.) A Curia (P. III. 496/924.) határozata most a Pp. 325. §-ának megsértése címén feloldotta a felebbezési bíróság határozatát, mert a bíróság nem hívta fel alperest a vonatkozó ténykörülmények szabatos előterjesztésére és a meg nem nevezett tanuk megnevezésére. A P. II. 2500/924. sz. curiai határozat hibáztatja a felebbezési bíróságot, mert nem hívta fel felperest további bizonyítékainak előterjesztésére. Ennek a gyakorlatnak állandósulása kívánatos. B. S.

Visszakövetelheti-e az albérlő a Lakásrendelet 49. §-ában megszabott albérlési összeget meghaladó többletet? A nem vitás tényállás szerint albérlő-felperes 1924. májusától augusztusig lakott az albérlőbeadó-alperesnél, aki is az albérlési összeget 800.000 koronában határozta meg, ugyanakkor, amikor a rendelet szerint az első két hónapban havonként csak 36.180 K, a következő három hónapban havi 191.000 K járt volna. Albérlő, aki a 800.000 K elfogadásába csakis a nyomasztó lakásviszonyok és súlyos személyi körülményei miatt ment bele, nyomban az albérlési